

Košt Bratkih i domaćina

Bilo je u dane Oslobođilačkog rata, kad je naša mila zemlja još jednom pokazala svijetu, da je u pravom smislu ~~xx~~ riječi domovina divnih, istinskih heroja. U to vrijeme živio sam na Sušaku kao prognanik. Između mene i mog rodjenog zavičaja, stajala je žica, što ju je napadač usadio, da nam bez prekida bode oči i tuče ojadena srca naša.

Ali ovo srce moje staro nije poznavalo granica između bratskog sušačkog tla, na kome sam bio prinuden da boravim i moje Istre, koja me je kroz oči njoj i nama drage Učke gledala neizrecivo milo i tužno. Međutim - što me je ona prokleta dušmanska žica ~~xx~~ jače ubadala, moji su pogledi prodirali sve dublje, kao da bih htjeli prodrijeti do dna svega onoga strašnoga, što je u onim krvavim trenucima razdiralo srca onih naših nevoljnika, što su porobljeni ostali na svojim rodenim istarskim ognjištima.

Na ognjištima? Do kada? To me je pitanje davilo, radiralo, to više, što mu u onim tmurnim danima nisam nalazio odgovora.

A mučilo me i drugo: na Sušaku sve je pod dojmom najdivljeg terora. Osobićto od onog jezivog dana, 12 srpnja 1942. godine, kad je u nedalekom selu Podhumu izvršen zločin, kojega grozovit spomen ispunja i danas ~~xx~~ preživjele rodoljube ledenim užasom. I zaista: paleži, pokolji, i druga nasilja usjekla su se ~~xx~~ našim ljudima tako duboko u pamet, da im i sama pomisao na njih potresa živce. A kako je tek moralno biti u one već odmakle dane, kad se prolivena nedužna krv još pušila!

Nama, na Sušaku, selo je Podhum bilo -tako reći - na dohvati. I bilo nam je kao da slušamo vapaj i zapomaganje nesretnika mučenih, ranjenih, kao i onih, što su ih vodili u paklenske logore- znači u strahovitu smrt.

Crni glasi o stradanju i mučenju naših ljudi dopirali su do nas i prije grozovite podhumske tragedije. Stizali su iz raznih strana naše iskušane doovi, ali ~~xx~~ iz našeg najbližeg susjedstva pogodila nas ~~xx~~ u živac i tjerali nas u najcenje misli. Mnogi od nas bili smo lično na milost i nemilost bezdušnih zavojevača. O tome bijasmo na čistu svi - i mi stariji, osobito naši mladi.

U ženja naša na Svetištu Šimeona Zelenjiju, u ponovi hodočašće se obavljalo i vi posjetili.

Jedina nada: Marodno- oslobodilačka vojska! Jedini spas: njen Vrhovni
Voda-maršal Tito! Mnogi njeni borci iskazali su se već do sada kao
pravi heroji. Istina, bilo je i kolebljivaca, koji su sazabrininošću s
slušali, kao i zavojevač prima pojačanja i pitali se: hoće li im naši moći d
odole?

Medutim vijesti, što su nam dolazile sa ratišta naših planinskih uljeva-
le su sve više vjere u snage i srčanost naših neuporedivih ratnika, tako
da je još samo po koji slabic mogao da sumnja u konačnu ~~puknjenu~~ pobjedu.
Titovih divnih junaka.

Da, ali fašisti, nacisti i slični im niškoristi tjerali su svoju, gdje
su samo mogli, a najviše po nezaštićenim kućama. ~~Klikki~~ Vršili su pokolje,
paleže i razna nasilja - sve u cilju razaranja, uništavanja, istrebljiva-
nja našeg bespomoćnog življa. Svud uokolo širila se strava, ~~xixxe~~ sve je
strepilo od užasa, ne će li tudinski zločinac naići na kakvu stvar,
koja bi mogla u njemu da izazove sumnju ili ~~keju~~ drugu zlu misao, ko-
ja bi mogla da ga natjera na ~~kkkxxx~~ nove podhumske ili druge strahote.
Otuda i oni dimovi, što su izbjiali sad ovdje sad ondje, dimovi od zapa-
ljenih papira, bilježaka, iz kojih bi tudinski davoli mogli namjestiti
tkoće znati kakvu izmišljotinu, urotu, zavjeru...

Malo potrajalo menom ovladala jedna druga misao:-Da, ali tu ima stvari,
što su seoko nas u istine zbile i još se zbivaju. Grozote u nas nikad
ne vidjene: najsurovija divljaštva, što ih na našem rodom tlu počinjaju
neprijateljski zlotvor i. Danas je sve to još živo u pameti, ali što ~~je~~
onda, ako od svega toga strašnoga ne ostane ništa, da nas u buduće ~~podsjeća,~~
~~da~~ i da ~~svijet~~ pred svijetom svjedoči o svemu onom, što se još sada obara'
~~oborit na naš dom~~ i na ovu ~~na našem susjedstvu~~ i dalje, duboko dalje, sve onamo do krajnjih
granica naših?

Što je domene, ja sam ponešto sačuvao, iako je oprez tražio, da i to pre-
dam plamenu. No - bilo ih je, koji su svakom svojem retku zameli trag za
uvije. A to je ono, što me je u onim trenucima najviše mučilo. K Ta koli-
ko sam puta čitao, a imao sam - nažalost i prilike, da se ox i sam uvjerim,
kako mi vrlo lako zaboravljam. Ali očajavao nisam ni sada u ovim čemernim

Rijec nareza
znamenay - nute,